

Koeien & Kansen of Kansen & Koeien

Dit jaar vieren wij met trots het 25-jarige bestaan van Koeien & Kansen, een enorme mijlpaal! Gelukkig is dit nog niet het einde van het project. De komende vier jaar blijft de melkveehouderij, via ZuivelNL, investeren in dit waardevolle initiatief. Voor de melkveehouderij is Koeien & Kansen een belangrijke plek waar de sector samen met de overheid en onderzoekers de kansen voor de Nederlandse melkveehouderij ontwikkelt en toetst.

Focus op haalbare kansen in de melkveehouderij

De komende vier jaar zal het belangrijker dan ooit zijn om te focussen op haalbare kansen binnen de melkveehouderij. Koeien & Kansen, of misschien nu eerder Kansen & Koeien, richt zich daarom op het helder formuleren van doelen en het sturen op deze doelen. Het project onderzoekt het integrale effect van verschillende bedrijfsvoeringen en managementkeuzes op diverse milieuprestaties. Door deze aanpak worden zowel de kansen als de belemmeringen van verschillende bedrijfsvoeringen of managementkeuzes duidelijk. Deze geven waardevolle informatie over waar kansen voor de sector liggen.

Netwerk van melkveehouders als kernonderdeel

Koeien & Kansen ontwikkelt en test

voordurend nieuwe mogelijkheden. Met als doel om deze mogelijkheden mee te nemen en te komen tot een werkbaar milieubeleid. Binnen het project zijn hiervoor verschillende werkpakketten ingericht. Een van de kernonderdelen is ons netwerk van melkveehouders dat fungeert als een kraamkamer voor nieuwe concepten en innovaties. Deze worden zorgvuldig gemeten en geanalyseerd.

Hierdoor kunnen we waardevolle inzichten verzamelen die bijdragen aan het milieubeleid. De rol van de kraamkamer gaat verder dan alleen het testen van nieuwe ideeën. Het biedt ook een platform voor dialoog tussen onderzoekers, de overheid en onze sector. Deze samenwerking is essentieel om innovaties succesvol te integreren in de brede praktijk.

Denken in kansen is diepgeworteld in het DNA van de Nederlandse melkveehouderij. Bij ZuivelNL is dit denken in kansen een fundamenteel onderdeel van onze visie en daarom investeert ZuivelNL in projecten zoals Koeien & Kansen.

Inge Nijhoving,
Programmamanager
Onderzoek & Innovatie bij ZuivelNL

25 jaar... Een feestje!

In de loop van 2023 kregen we al vragen. 'Hoe lang bestaat Koeien & Kansen eigenlijk?' Na flink zoeken in de archieven bleek, in 2024 bestaat Koeien & Kansen 25 jaar! Toch wel goed om daar stil bij te staan, vonden veel mensen om ons heen.

Dit jaar werd mij ook duidelijk dat wij (mijn vrouw en ik) in 2024 25 jaar getrouwd zijn. Ook alweer zo'n mooie mijlpaal. En wat een wonderlijk toeval dat dit nagenoeg samen valt. Wij hebben een mooi feest gehad ter ere van ons 25-jarig huwelijk. Tijdens het feliciteren hoorde ik vaak 'jé, 25 jaar al, wat een prestatie.' En ook 'hoe hou je het vol?'. Dat laatste was eenvoudig, want dat gaat heel gemakkelijk met zo'n geweldige vrouw.

Eind oktober hebben we ook uitgebreid stilgestaan bij het 25 jarig jubileum van Koeien & Kansen. We hebben mooie mijlpalen benoemd als BEX, KringloopWijzer, BES-pilot, hoge mineralenefficiëntie en een goed inkomen. Maar we hebben vooral een informeel gezellige middag en avond gehad met (oud)deelnemers, adviseurs, onderzoekers en betrokkenen vanuit overheid en ZuivelNL.

Net als bij ons huwelijk is er ook in het project volop energie om nog jaren door te gaan. Ten gunste van de melkveesector, maar ook passend bij de overheid.

Michel de Haan,
projectleider

De informele bijeenkomst werd afgesloten met een heerlijke BBQ.

Methaanemissiefactor van vers gras is verlaagd

De eerste resultaten van onderzoek naar de emissiefactor van vers gras laten zien dat deze lager is dan waar tot nu toe mee is gerekend. De berekening van de methaanemissie door pensfermentatie (enterische methaan) maakt gebruik van emissiefactoren van de afzonderlijke voedermiddelen. Voor de Koeien & Kansen-bedrijven is berekend wat het effect van de aanpassing is op de methaanemissie van het rantsoen. Gemiddeld is de daling 1% met een spreiding van 0,5 tot 4%..

In de KringloopWijzer rekenden we voor de berekening van methaanemissie met een emissiefactor van 19,2 gr methaan per kg droge stof. De laatste jaren is onderzoek gedaan naar de methaanemissie van vers gras. De eerste resultaten laten zien dat de emissie lager is dan waar we in Nederland tot nu toe mee gerekend hebben. In de KringloopWijzer van 2024 wordt daarom de emissiefactor van weidegras verlaagd van 19,2 naar 17,7 gram methaan per kg droge stof en bij zomerstalvoeding met vers gras van 23,3 naar 21,6 gram methaan per kg droge stof.

Deze biologische koeien vreten 3.100 kg droge stof weidegras per koe per jaar. Daarom heeft de aanpassing een groot effect op de methaanemissie.

Figuur 1. Methaanemissie pensfermentatie in gram per kg meetmelk voor de gehele veestapel.

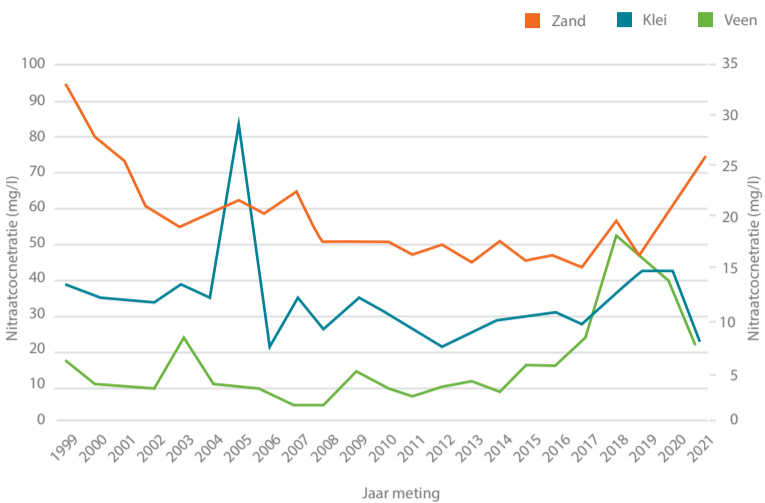
Voor de 16 Koeien & Kansen-bedrijven is het effect van de aanpassing doorgerekend met de rantsoenen van 2023. In figuur 1 staan de resultaten. Gemiddeld daalt de methaanemissie door pensfermentatie van 16,3 naar 16,1 gram methaan per kg meetmelk (1%) bij een gemiddelde vers-grasopname van 890 kg droge stof per koe per jaar. Op bedrijf 1 vreten de koeien 3.100 kg droge stof weidegras per koe per jaar. Op dit bedrijf daalt de methaanemissie van 23,8 naar 22,9 gram methaan per kg meetmelk.

Dit geeft 4% daling van de methaanemissie. Op bedrijf 13 is de weidegrasopname maar 370 kg droge stof per koe per jaar en daar daalt de methaanemissie maar 0,5%. Omdat bedrijf 16 geen beweiding of zomerstalvoeding toepast, is er geen verandering van de methaanemissie. Gemiddeld over de Koeien & Kansen-bedrijven is het effect van de aanpassing dus beperkt (-1%).

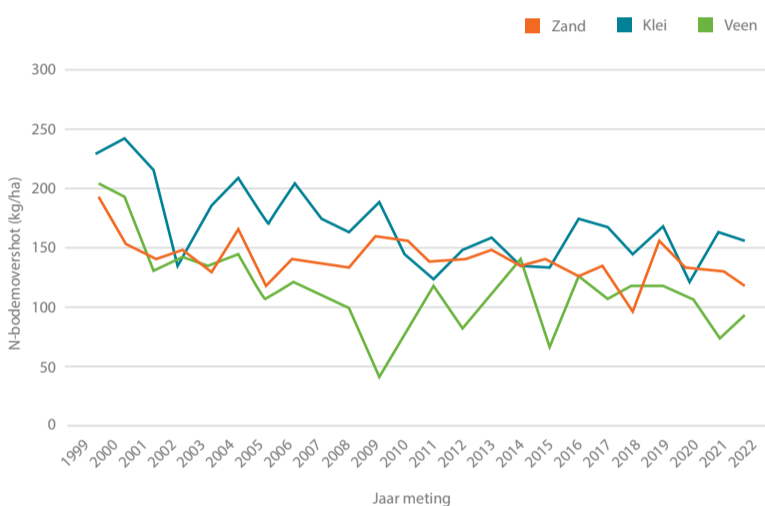
Gerjan Hilhorst en
Harm Wemmenhove

Nitraatuitspoeling blijft aandachtspunt

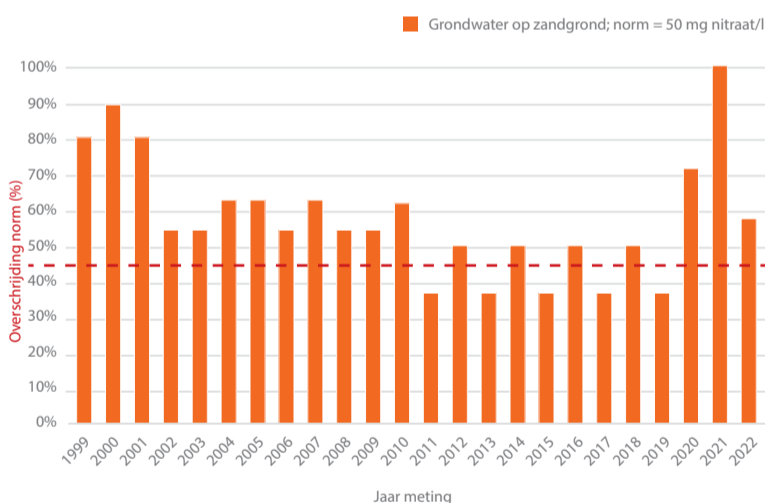
Sinds 1999 wordt in Koeien & Kansen jaarlijks de waterkwaliteit van grondwater gemeten door RIVM. De nitraatconcentratie op Koeien & Kansen-bedrijven ligt nog geregeld boven de nitraatnorm van 50 mg/l. Hierbij gelden zeker nuances, afhankelijk van bodemtype, de relatie van een bedrijf met het watersysteem en het specifieke bedrijfsmanagement.

Figuur 2. het verloop van de nitraatconcentratie in het grondwater onder zand en klei (linker Y-as) en de stikstof-totaalconcentratie onder veen (rechter Y-as).

het verloop van het stikstofbodemoverschot per grondsoort op Koeien & Kansen-bedrijven.

het verloop van het percentage van de bedrijven op zandgrond die de nitraatnorm overschrijft.

De nitraatuitspoeling naar grondwater op zand neemt in het begin van de onderzoeksperiode duidelijk af, gevolgd door een afvlakking naar een constant niveau rond de nitraatnorm. Deze daling is ook te zien in het stikstofbodemoverschot op bedrijfsniveau (figuur 2). Dit is te verklaren doordat eenvoudige ingrepen in de eerste jaren succesvol zijn toegepast waarna verdere verlaging van uitspoeling lastiger wordt. Ook speelt een rol dat Koeien & Kansen na 2006 verbreed is naar meer

duurzaamheidsthema's, waarbij aan deelnemers werd gevraagd om de waterkwaliteit te consolideren. Op de zandbedrijven wordt de norm voor grondwater regelmatig overschreden, met name in de droge jaren na 2017. Daarvoor komt het nitraatgehalte in het grondwater gemiddeld over alle bedrijven overeen met de norm, met overschrijdingen voor afzonderlijke bedrijven. Op klei- en veengrond neemt het stikstofbodemoverschot wel af, maar de gehalten in grond- en

drainwater niet. Dit komt doordat de nitraatconcentratie op de kleibedrijven en de stikstof-totaalconcentratie op de veenbedrijven bij aanvang al laag waren; dat laat minder ruimte voor verdere afname. Bovendien reageert het grondwater bij deze bodemtypes minder sterk op management en hebben bodemprocessen en weereffecten meer invloed op de trends.

Jouke Oenema en Koos Verloop
Arno Hooijboer (RIVM)

Nitraatmeting in grondwater op De Marke.

Bedrijfsspecifieke stikstof- en fosfaatbemesting in Koeien & Kansen

Omdat er tussen melkveebedrijven verschillen zijn in afvoer van stikstof en fosfaat met gewassen, zijn generieke gebruiksnormen niet altijd passend. Bij hoge afvoeren kan de bodemvruchtbaarheid vooral bij fosfaat achteruitgaan en kan de gewasproductie onder druk komen te staan. Aan de andere kant kunnen bij lage afvoeren te veel nutriënten verliezen plaatsvinden. Na het stoppen van de BES-proef, nu een nieuwe poging voor een bedrijfsspecifieke benadering.

BES-experiment gestopt

Binnen Koeien & Kansen is tussen 2014 en 2023 geëxperimenteerd met een bedrijfseigen stikstofbemesting (BES). Hierbij mochten melkveehouders de dierlijke mestgift en kunstmestgift afstemmen op de bedrijfsspecifieke stikstof- en fosfaatafvoer met geoogst gewas. Randvoorwaarde was dat het stikstofbodemoverschot niet hoger mocht zijn dan in de situatie met generieke normen. In het algemeen leidde dit tot meer gebruik van dierlijke mest en minder gebruik van kunstmest. Doordat de derogatie gaat verdwijnen kan deze

systematiek niet meer worden toegepast en is het BES-project gestopt. Binnen Koeien & Kansen willen we daarom nagaan in hoeverre we een bedrijfsspecifieke bemesting op een andere manier kunnen vormgeven.

Koppelen aan waterkwaliteitsdoelen

Evenals in de BES vormt een maximaal toelaatbaar stikstof- en fosfaatbodemoverschot de basis. Omdat de derogatie komt te vervallen kan de dierlijke mestgift niet meer bedrijfsspecifiek worden ingevuld. Deze wordt nu maximaal 170 kg

dierlijke stikstof per ha. Bedrijfsspecifieke invulling kan dan via kunstmest of niet-dierlijke organische meststoffen. Voor het maximaal toelaatbare stikstofbodemoverschot is het idee deze niet meer te baseren op het overschot bij generieke normen, zoals in de BES, maar deze directer te koppelen aan de waterkwaliteitsdoelen. Voor grondwater betekent dat een bodemoverschot waarmee voldaan wordt aan maximaal 50 mg nitraat per liter. Het toelaatbaar overschot hangt dan af van grondsoort, grondwaterstand en de verhouding gras- en bouwland. Voor fosfaat is

evenwichtsbemesting de basis met eventueel een correctie voor bodemtoestand.

Systeem moet uitlegbaar en beheersbaar zijn

Voor oppervlaktewater is het lastiger een toelaatbaar overschot af te leiden. Er zijn wel normen maar die verschillen tussen regio's en type oppervlaktewater. Verder speelt mee dat er gedurende het transport van het uitspoelwater vanuit landbouwpercelen naar het oppervlaktewater opgeloste stikstof nog kan worden omgezet in gasvormige verbindingen wat de belasting van de water-

systemen kan verlagen. Hier zal op een evenwichtige manier rekening mee gehouden moeten worden. Vraag is ook op welk schaalniveau een norm het beste kan worden afgeleid, bedrijf of regio? Bij dit alles speelt ook een rol dat een nieuw systeem wel uitlegbaar en beheersbaar moet blijven. We werken aan verdere ontwikkeling van deze systematiek en zullen hiermee op de Koeien & Kansen-bedrijven gaan droog oefenen.

Koos Verloop

Wat je niet aanvoert, hoef je ook niet terug te verdienen

In Foxwolde (Drenthe) heeft Peter Oosterhof een biologisch melkveebedrijf met bijna 120 ha grasland. Kenmerkend is zijn lage inputstrategie waarbij hij uit voornamelijk gras melk produceert. In 2023 leverde dit hem een bovengemiddeld economisch resultaat op.

In tabel 1 vergelijken we het bedrijf van Peter Oosterhof met een spiegelgroep. Dit is het gemiddelde van een groep biologische melkveebedrijven die zo veel mogelijk uit dezelfde regio komen, een vergelijkbare grondsoort hebben en met een zo goed mogelijk overeenkomende omvang (totaal geproduceerde hoeveelheid melk) en intensiteit (kg

melk/ha voederoppervlakte) in vergelijking met Oosterhof.

Melk produceren uit gras

Ongeveer de helft van het areaal cultuurgrond van Oosterhof betreft goede productieve grond (zo'n 60 ha), ongeveer een kwart bestaat uit natuurgrond (niet-landbouwgrond) en de rest bestaat uit grond

met beheerpakketten. De goede productieve grond, waarvan 55 ha huiskavel, is sterk bepalend voor de hoeveelheid melk die Oosterhof per jaar kan produceren. Met een voorjaarsafkalvende veestapel, zo'n 300 dagen weidegang per jaar (waarvan 200 dagen dag en nacht) en kruidenrijk grasland streeft Oosterhof er naar om met zo min

mogelijk input melk te produceren uit voornamelijk gras.

Hoog saldo door lage inputstrategie

Oosterhof's bedrijfsvoering leidt tot een saldo van € 49,35 per 100 kg melk, € 10,86 hoger dan de spiegelgroep. Dat betere resultaat wordt geheel gerealiseerd aan de kostenkant. De lage inputstrategie leidt tot € 12,74 per 100 kg melk aan variabele kosten, fors lager (- € 11,60) dan de spiegelgroep. De opbrengsten uit rundveehouderij (melk en omzet & aanwas) zijn € 0,74 per 100 kg melk lager bij Oosterhof.

Hogere machinekosten, maar nauwelijks loonwerk

Ook de totale vaste kosten zijn lager bij Oosterhof, maar het verschil met de spiegelgroep is veel minder groot (-€ 0,81/100 kg melk). Bij de onderliggende kostenposten zijn er wel verschillen. Oosterhof heeft hogere

kosten voor afschrijving van gebouwen en machines en voor betaalde arbeid, maar de loonwerkkosten zijn daarentegen zeer laag. Het bedrijf is ruim gemechaniseerd. Oosterhof wil graag onafhankelijk zijn van loonwerkers om zijn veldwerk op de gewenste momenten te kunnen uitvoeren. Bovendien heeft hij op technisch gebied een handige en behulpzame broer.

Meer over onder de streep

Het hogere saldo (+€ 0,86) en de iets lagere vaste kosten (-€ 0,81) per 100 kg melk leiden in combinatie met hogere financieringslasten (+€ 1,88) en hogere overige opbrengsten (+€ 5,13) tot een inkomen uit bedrijf van € 30,23 per 100 kg melk. Onder de streep blijft er bijna 15 euro per 100 kg melk meer over dan bij de spiegelgroep. Een bovengemiddeld resultaat!

Gerben Doornewaard

Tabel 1. Kengetallen 2023 van Oosterhof in vergelijking met de spiegelgroep.

		Oosterhof	Spiegelgroep	Vershil
Bedrijfsopzet				
Totaal geproduceerde melk	(kg)	663.582	664.757	-1.175
Cultuurgrond	(ha)	119,5	77,4	+42,1
Melkkoeien	(aantal)	110	86	+23
Intensiteit incl. niet-landbouwgrond	(kg melk/ha)	5.553	8.272	-2.719
Intensiteit excl. niet-landbouwgrond	(kg melk/ha)	7.229	9.105	-1.876
Melkproductie per koe	(kg)	6.060	7.481	-1.421
Economisch resultaat (€/100 kg melk excl. BTW)				
Totale opbrengsten		80,51	76,12	+4,39
Opbrengsten rundveehouderij	(a)	62,09	62,82	-0,74
Overige opbrengsten	(b)	18,42	13,30	+5,13
Totale kosten (excl. rente)		46,54	58,95	-12,41
Variabele kosten	(c)	12,74	24,34	-11,60
Vaste kosten	(d)	33,80	34,61	-0,81
Saldo rundveehouderij	(e = a - c)	49,35	38,48	+10,86
Productieresultaat	(f = e + b - d)	33,97	17,17	+16,80
Financieringslasten	(g)	3,74	1,86	+1,88
Inkomen uit bedrijf	(= f - g)	30,23	15,31	+14,92

Bron: Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research.

Peter Oosterhof houdt zijn resultaten goed in de gaten.

Mestafzet: Elke melkveehouder legt zijn eigen puzzel

De afschaffing van de derogatie betekent dat bijna alle Koeien & Kansen-veehouders in de toekomst mest moeten afzetten. Veel deelnemers hebben dit jaar al ervaring opgedaan met mestafzet. Ze doen er alles aan om de kosten zo laag mogelijk te houden. Gemiddeld hebben ze dit jaar prijzen betaald tussen de 10 en 30 euro per kuub. De extra kosten lopen soms op tot bijna € 30.000 per bedrijf.

De verschillen tussen de ondernemers zijn groot, wat onder ander te maken heeft met de hoeveelheid af te zetten kuubs en de regio waarin ze actief zijn. Sommige veehouders hebben al jaren afspraken met nabijgelegen akkerbouwers. "Dit jaar kunnen we de mest nog voor dezelfde prijs als voorgaande jaren kunnen afzetten", aldus een deelnemer. Maar hij verwacht dat de akkerbouwers binnenkort ook hogere prijzen zullen vragen. Verder heeft de biologische veehouder en het Friese extensieve bedrijf (nog) niet met mestafzet te maken. In Zeeuws-Vlaanderen kost mestafzet nauwelijks geld, omdat de vraag daar groot is en het aanbod laag vanwege het dure transport via België of de Westerscheldetunnel.

Intermediairs belangrijk

Voor ondernemers die voor het eerst met mestafzet te maken krijgen, is de situatie uitdagender. Voor nieuwkomers op de mestmarkt is het lastig om er tussen te komen bij de verschillende intermediairs. "Een goede relatie met een transporteur is hier cruciaal. Als je onbekend bent bij een intermediair, kom je er moeilijk tussen. Ook direct betalen is relevant, want akkerbouwers willen snel betaald worden" merkt een deelnemer op. Vrijwel alle deelnemers verwachten dat de druk op de mestmarkt in de toekomst zal afnemen onder andere vanwege bedrijfsbeëindigen.

Puzzelen naar oplossingen

Om de kosten in de toekomst zo laag

Met de stikstofstripinstallatie beperkt Kees Jan Van Wijk zijn verplichte mestafvoer.

mogelijk te houden, zoeken alle deelnemers naar oplossingen die passen bij hun bedrijfsvoering. Veehouder Kees Jan van Wijk heeft gekozen voor een meststripper (zie afbeelding), in de hoop om via RENURE meer eigen stikstof op het bedrijf te plaatsen in plaats van af te zetten. De mest wordt bewerkt en gestript, zodat er een kunstmestvanger overblijft die wel

gebruikt mag worden. Andere ondernemers overwegen hun mestopslag uit te breiden, zodat ze flexibeler zijn in het tijdstip van afvoeren en uitrijden van mest. "Je koopt als het ware tijd," merkt een deelnemer op. Het managen van een lagere excretie via BEX kan ook leiden tot minder mestafzet. Dit zal vaak geen mestafzet voorkomen, maar wel kosten besparen. Elke

ondernemer zoekt op zijn bedrijf een passende oplossing, waarbij kostenbeheersing en efficiëntie centraal staan. Het is een puzzel die momenteel op elk bedrijf wordt gelegd.

Monique Nieuwenhuizen (journalist) en Michel de Haan

Alle doelen tegelijk te halen blijft uitdaging

Koeien & Kansen-bedrijven hebben voor zeven duurzaamheidskenmerken doelen geformuleerd. In 2023 voldeden ze gemiddeld aan 3,2 doelen. De doelen voor stikstofbodemoverschot, methaanemissie per kg meetmelk en broeikasgasemissie per kg meetmelk zijn door tien of meer bedrijven behaald. Het RE-gehalte van het rantsoen is door alle veehouders benaderd.

Tabel 1: Resultaten duurzaamheid Koeien & Kansen 2023. Legenda: ■ groen = gehaald, ■ rood = niet gehaald, ■ geel = bijna gehaald (minder dan 5% afwijking).

Doel >	RE rantsoen max. 153 g RE/kg ds	N-bodemoverschot max. 76-304*	NH ₃ /ha max. 32-73*	Eiwit eigen land min. 65%	Methaan pens max. 16*	Methaan/kg ds max. 18*	Broeikasgassen max. 880g CO ₂ /kg FPCM	Aantal keer gehaald
1	■	■	■	■	■	■	■	3
2	■	■	■	■	■	■	■	2
3	■	■	■	■	■	■	■	3
4	■	■	■	■	■	■	■	2
5	■	■	■	■	■	■	■	0
6	■	■	■	■	■	■	■	2
7	■	■	■	■	■	■	■	3
8	■	■	■	■	■	■	■	5
9	■	■	■	■	■	■	■	4
10	■	■	■	■	■	■	■	4
11	■	■	■	■	■	■	■	5
12	■	■	■	■	■	■	■	3
13	■	■	■	■	■	■	■	3
14	■	■	■	■	■	■	■	3
15	■	■	■	■	■	■	■	4
De Marke	■	■	■	■	■	■	■	5
Gem.	154	132	54.7	64	16.3	19.3	852	3.2
Gem. doel	153	143	51.1	65	16.0	18.0	880	max 7

*doel afhankelijk van bedrijfskenmerken

Doelen

De Koeien & Kansen-bedrijven werken in 2023 met zeven duurzaamheidsdoelen tegelijk. Van deze duurzaamheidsdoelen, waren vijf doelen voor alle bedrijven hetzelfde: een RE-gehalte in het rantsoen van maximaal 153 gram RE (totaal) per kg droge stof, een rantsoen dat ten minste 65% eiwit bevat van het eigen bedrijf of uit de buurt (<20 km), een methaanemissie uit pensfermentatie van maximaal 16 gram CH₄/kg

meetmelk, een methaanemissiefactor van maximaal 18,0 gram CH₄ per kg droge stof en maximaal 880 kg CO₂-emissie per ton meetmelk. Voor stikstofbodemoverschot en ammoniakemissie zijn bedrijfsspecifieke doelen geformuleerd afhankelijk van grondsoort, gewassen en intensiteit.

Resultaten 2023

Tabel 1 geeft een overzicht van de behaalde resultaten in 2023. Deze tabel laat zien dat gemiddeld ruim drie

van de zeven doelen zijn gehaald. Ondanks dat de veehouders erg hun best doen om alle doelen tegelijk te halen, bleek dit in 2023 ontzettend lastig. Er zijn drie bedrijven die vijf doelen haalden (bedrijven 8, 11 en De Marke). Deze bedrijven hebben allemaal een aanzienlijk aandeel (9-17%) overig bouwland zoals MKS, graan of peulvruchten in het bouwplan en dienen minder drijfmest toe dan gemiddeld. Verder hebben twee bedrijven (deels) een emissiearme stal

Daarnaast voeren ze vooral producten met veel energie en weinig eiwit. Ook zijn de bedrijven door grondsoort of gewaskeuze niet zelfvoorzienend voor ruwvoer zodat er meer ruimte is voor aankoop van methaan- en CO₂-arme producten. Op de bedrijven die vijf doelen tegelijk halen, bleek het halen van voldoende eiwit van eigen land lastig te zijn omdat de eiwitopbrengst van akkerbouwproducten lager is dan van grasland. Er is één bedrijf die in 2023 geen enkel doel haalde (bedrijf 5), dit bedrijf benaderde wel drie doelen op minder dan 5%.

Het doel voor broeikasgassen wordt door elf bedrijven gehaald, tien bedrijven halen hun doel voor stikstofbodemoverschot en methaan uit pensfermentatie. Ongeveer de helft van de bedrijven behaalde de doelen voor ruw eiwit in het rantsoen, ammoniak en eiwit van eigen land. Het doel voor een methaanemissiefactor van 18,0 gram per kg droge stof is door geen enkel bedrijf gehaald, wel benaderden drie bedrijven het doel op minder dan 5%.

Aart Evers en Gerjan Hilhorst

Stoppen is ook ondernemen

De Holtense ondernemers Dineke en Geert Stevens; Koeien & Kansen-deelnemers sinds 2018.

Vanaf het begin zegt melkvee-ondernemer Geert Stevens in Holten al dat hij dit (melkveehouderij) niet tot z'n pensioen wil blijven doen. Hij heeft woord gehouden. Op een bepaald moment zou hij met eega Dineke de balans opmaken. Doorgaan of een nieuwe richting kiezen? Dreigende hoge kosten voor mestafzet en het feit dat ze geen bedrijfsopvolger hebben, hebben het besluit om al dit jaar te stoppen met het melkvee gevraagd. Het was een moeilijk, maar weloverwogen besluit. De koeien zijn inmiddels al weg. Dat wordt wennen. En nu? Geert bekleedt diverse bestuurlijke functies in de regio. Die houdt hij aan. Het land wordt akkerbouwland. Dat kan veelal in loonwerk, zodat meer tijd voor het gezin over blijft. "Net als stoppen is ook dat ondernemen" aldus Geert. Koeien & Kansen verliest hiermee een belangrijke kracht in het project. Bedankt Geert en Dineke!

Eddy Teenstra, Textografie

Nieuw verschenen

Rapport nr.96 (WPR nr. 1362): Gebruikershandleiding BedrijfsWaterWijzer versie 2024.1.0.0; Hulp voor werken met de Bedrijfswaterwijzer en toelichting over achtergronden; Augustus 2024; Koos Verloop¹, Gertjan Holshof¹, Colin Dekker¹, Jan Broos²

¹ Wageningen University & Research
² BroosWater

Colofon

Auteurs:
allen werkzaam bij Wageningen University & Research tenzij anders vermeld.

Redactie:
Textografie

Vormgeving:
Wageningen University & Research, Communication Services

Fotografie:
Wageningen University & Research, Textografie, De Beeldredactie en Fotobureau Tiernego

Druk:
Zalsman BV, Zwolle

Secretariaat Koeien & Kansen
Postbus 338
6700 AH Wageningen
T (0317) 48 01 77
info@koeienenkansen.nl

[@Koeien&Kansen](https://www.koeienenkansen.nl)

www.koeienenkansen.nl

De nieuwsbrief is gratis aan te vragen bij het secretariaat. Overname van artikelen is toegestaan mits voorzien van duidelijke bronvermelding.